

Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas vides aizsardzības stratēģija 2011.–2015. gads

Apstiprināta ar LR AM 2011.gada 11.janvāra pavēli Nr.9

IEVADS

Latvijas Republikas Aizsardzības ministrijas (AM) vides aizsardzības mērķi ir noteikti „LR Aizsardzības ministrijas un Nacionālo bruņoto spēku vides aizsardzības politikā”, kas apstiprināta ar AM 2005.gada 1.decembra pavēli Nr.375. AM vides aizsardzības politika balstās uz Latvijas mērķiem un vajadzībām.

2009.gada 31.jūlijā Latvijas Republikas Ministru kabinets (MK) ar rīkojumu Nr.157 apstiprināja Vides politikas pamatnostādnes 2009.-2015. gadam. Vides politikas pamatnostādnes ir balstītas uz Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencijām, Eiropas Savienības (ES) un nacionālajiem vides politikas plānošanas dokumentiem. Latvijas vides aizsardzības virsmērķis ir nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, īstenojot ilgtspējīgu attīstību, saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nodrošinot ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli.

AM vides aizsardzības stratēģija 2011.-2015.gadam attiecinās uz AM, Nacionālo bruņoto spēku (NBS) un Valsts aizsardzības militāro objektu un iepirkumu centra (VAMOIC) gatavību aktīvi risināt vides aizsardzības problēmas un veicināt izpratni par vides aizsardzību bruņotajos spēkos, nosaka atbildības sadalījumu vides aizsardzības jomā, kā arī turpina uzsākto darbu vides politikas veidošanā aizsardzības sfērā. Stratēģija piedāvā rīcības plānu vides stāvokļa uzlabošanai un ilgtermiņa attīstības nodrošināšanai, kā arī padara caurskatāmāku un sabiedrībai saprotamāku aizsardzības sektorā vides aizsardzības jomā notiekošo, uzlabojot militāro struktūru sadarbību ar iedzīvotājiem, vietējām pašvaldībām un masu saziņas līdzekļiem.

Īstenojot stratēģiju, AM, NBS un VAMOIC nodrošinās, ka valsts aizsardzības militārajos objektos tiks saglabāta, aizsargāta un iespēju robežās atjaunota vide un daba, taupīti resursi, kā arī novērsts, samazināts un kontrolēts piesārņojums atbilstoši tehniskajām, finansiālajām un administratīvajām iespējām.

Tomēr vides aizsardzības pasākumi nedrīkst būt pretrunā ar primārā uzdevuma īstenošanu - valsts aizsardzības nodrošināšanu.

SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

AM un tās padotībā esošās iestādes ir integrēta Latvijas sabiedrības daļa, un miera laikā tām, tāpat kā pārējai sabiedrībai, ir jānodrošina ekoloģiskā drošība un vides aizsardzības prasību ievērošana valsts aizsardzības militārajos objektos, bruņoto spēku dislokācijas un darbības vietās.

Tā kā bruņotajiem spēkiem, pildot savus pienākumus un rīkojot militārās mācības, ne vienmēr iespējams izvairīties no negatīvas ietekmes uz vidi, mācības un darbība jāorganizē tā, lai šī ietekme būtu pēc iespējas mazāka. Pareizi organizējot militārās mācības poligonos, ir iespējams nodrošināt vides aizsardzības prasību ievērošanu atbilstoši nacionālajiem un starptautiskajiem, tostarp ES un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO), standartiem.

Ir veikta visu AM valdījumā esošo objektu apsekošana un noteiktas piesārņotās un potenciāli piesārņotās teritorijas, veikta piesārņoto teritoriju detalizēta izpēte un piesārņojuma likvidācija, regulāri tiek veikta gruntsūdens kvalitātes pārbaude degvielas uzpildes stacijās un urbemos, kas izvietoti piesārņotajās teritorijās.

Lai izglītotu un informētu karavīrus par vides aizsardzības jautājumiem, bruņoto spēku vajadzībām sagatavota LR Nacionālo bruņoto spēku vides pārvaldības sistēmas rokasgrāmata un rokasgrāmata „Vides aizsardzība bruņotajiem spēkiem”. Vides aizsardzība ir iekļauta virsnieku un karavīru apmācību programmās. Īstenojot NBS Jūras spēku flotiles (JSF) vides aizsardzības funkcijas, regulāri tiek

organizētas vietējas un starptautiskas mācības, lai paaugstinātu personālsastāva gatavības līmeni piesārņojuma novēršanas gadījumiem jūrā. Ādažu poligonā karavīri regulāri piedalās dabas vērtību monitoringā, iepazīstot un novērtējot poligonā esošās dabas vērtības.

NBS regulāri veic atrasto sprādzienbīstamo priekšmetu iznīcināšanu, kā arī teritoriju attīrīšanu no sprādzienbīstamiem priekšmetiem valsts aizsardzības militārajos objektos. NBS JSF sekmīgi pilda tiem uzticētos pienākumus - attīra Baltijas jūru no mīnām un sprādzienbīstamiem priekšmetiem, kā arī atbilstoši normatīvajiem aktiem veic krasta apsardzi, koordinē un veic cilvēku meklēšanas un glābšanas darbus jūrā, likvidē jūrā notikušo avāriju sekas, piedalās ekoloģiskajā uzraudzībā un kuģošanas režīma ievērošanas kontrolē. NBS JSF kopā ar Valsts vides dienestu, Valsts robežsardzi un Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestu ir atbildīgi par Latvijas Nacionālā gatavības plānā naftas produktu piesārņojuma gadījumiem jūrā ietverto naftas, bīstamo vai kaitīgo vielu piesārņojuma seku likvidācijas pasākumu izpildi.

Tiesiskais regulējums

Aizsardzības sektora personālam savā darbībā jāievēro Latvijas Republikas vides aizsardzību regulējošie normatīvie akti un jāpilda pienākumi atbilstoši saistošajām starptautisko tiesību normām. Militārā plānošana un aizsardzības sektora vides aizsardzības normatīvo aktu izstrāde jāveic saskaņā ar tām starptautiskajām vides aizsardzības konvencijām, kurām Latvija kā valsts ir pievienojusies un kuras ir ratificējusi Saeima, kā arī jāņem vērā atbilstošie NATO un ES dokumenti, Baltijas jūras reģiona valstu sadarbības konvencija HELCOM, 1974.gada Starptautiskā konvencija par cilvēku dzīvības aizsardzību uz jūras (1974. gada SOLAS konvencija) un 1973.gada Starptautiskā konvencija par naftas piesārņojuma novēršanu no kuģiem (MARPOL 73/78).

Vieni no svarīgākajiem dokumentiem, kas nosaka galvenās vides aizsardzības prasības NBS, ir NATO standartizācijas līgumi vides aizsardzības jomā:

- 1) STANAG 7141 „Kopīgā NATO vides aizsardzības doktrīna NATO vadīto militāro darbību laikā” (AM ratificēts un ieviests ar AM 2008.gada 22.maija noteikumiem Nr. 33-NOT);
- 2) STANAG 2510 „Kopīgās NATO prasības atkritumu apsaimniekošanai NATO vadīto militāro darbību laikā” (AM ratificēts un ieviests ar AM 2007.gada 24.jūlija noteikumiem Nr. 53-NOT);
- 3) STANAG 7102 „Vides aizsardzības prasības darbībām ar degvielu”, kas ratificēts un ieviests ar 2009.gada janvāri.

Savā darbībā NBS jāievēro NATO Militārās komitejas vides politikas dokuments MC 469 un NATO „Zinātne – mieram un drošībai” komitejas (NATO Science for Peace and Security Committee) izstrādātās vadlīnijas vides pārvaldības sistēmas ieviešanai militārajā sektorā.

Atbildības sadalījums

AM izstrādā vides politiku, nosaka vides politikas vadlīnijas un koordinē vides politikas īstenošanu visā valsts aizsardzības sektorā. Vides politiku aizsardzības sektorā īsteno NBS Apvienotais štābs un VAMOIC Apsaimniekošanas departamenta Vides nodaļa, kuras uzdevums ir veikt vides aizsardzības pasākumus valsts aizsardzības militārajos objektos.

VIDES AIZSARDZĪBAS MĒRĶI UN UZDEVUMI

LR AM un NBS vides aizsardzības politika nosaka sasniedzamos rezultātus un galvenos darbības virzienus:

- aizsardzības sektora personālam ir jāizprot vides aizsardzības nepieciešamība un savā darbībā jāievēro Latvijā spēkā esošie normatīvie akti vides aizsardzības jomā un NATO standartizācijas līgumi;
- AM un NBS vides politika veicina AM padotībā esošo iestāžu un militāro vienību apzinātu darbību, kas paralēli to galvenajam uzdevumam - valsts aizsardzības nodrošināšanai - sekmē arī vides aizsardzības jautājumu īstenošanu;
- nozīmīga loma piešķirta vides pārvaldības sistēmas izveidošanai un ieviešanai;
- jāturpina veikt preventīvas darbības vides piesārņojuma iespējamības mazināšanai un piesārņojuma risku novēršanai.

AM vides aizsardzības stratēģija nosaka mērķus un uzdevumus, kuru sasniegšanai un izpildei AM, NBS un VAMOIC veic vides aizsardzības pasākumus.

1. mērķis - ilgtspējīgas attīstības nodrošināšana, dabas resursu racionāla izmantošana, resursu taupīšanas veicināšana un atjaunojamo enerģijas avotu izmantošana

1.1. uzdevums - ieviest vides pārvaldības sistēmu

Vides pārvaldība nozīmē lietderīgu resursu izmantošanu un piesārņojuma samazināšanu. Vides pārvaldības sistēma palīdz novērtēt būtiskās ietekmes uz vidi un samazināt negatīvo ietekmi, ko atstāj, piemēram, notekūdeņi, atkritumi, izmeši u.tml. Vides pārvaldības sistēma NBS tiek ieviesta atbilstoši starptautiskajam standartam ISO 14001:2004, taču to nav plānots sertificēt. Vides pārvaldības sistēmas ieviešanu nosaka un regulē LR NBS vides pārvaldības sistēmas rokasgrāmata, kas ir apstiprināta ar AM 2006.gada 27.aprīļa pavēli Nr.148. Rokasgrāmatā ir apkopota informācija, kas attiecas uz vides aizsardzību bruņotajos spēkos, un aprakstītas darbības, kas ir jāveic, gan lai ieviestu vides pārvaldības sistēmu, gan lai ievērotu vides aizsardzības prasības ikdienā.

1.2. uzdevums - modernizēt energoapgādes sistēmu un taupīt enerģiju

Enerģijas taupīšana un energoefektīvu tehnoloģiju ieviešanu valsts aizsardzības militārajos objektos, ņemot vērā Latvijas ierobežotos energoresursus, ir nepieciešamība. 2006.gadā tika veikta energoresursu patēriņa izpēte un izstrādāta to samazināšanas programma NBS objektos. Balstoties uz veikto izpēti, jāsaplānot, jāapstiprina un jāievieš minētā programma. Jāapzina iespēja piesaistīt ES finansējumu programmas īstenošanai. Vienlaikus ar enerģijas patēriņa samazinājumu samazināsies arī vides piesārņojums, kas rodas no nekvalitatīva kurināmā un degvielas izmantošanas, tiks veicināta atjaunojamo enerģijas resursu plašāka izmantošana utt.

1.3. uzdevums - modernizēt ūdensapgādes sistēmu, racionāli izmantot ūdens resursus, novērst ūdens zaudējumus un piesārņojumu

Novecojušas ūdensapgādes iekārtas un cauruļvadi, komunikācijas, kurām ir raksturīgs liels un neracionāls ūdens patēriņš, ir jāaizstāj ar mūsdienīgākām un videi draudzīgākām. Lai panāktu būtisku ūdens patēriņa samazinājumu, nepieciešams apstiprināt un ieviest ūdens resursu patēriņa samazināšanas programmu, vienlaikus paredzot rīcību un nepieciešamo finansējumu programmas ieviešanai. Tāpat nepieciešams organizēt ūdens taupīšanas kampaņas, izvērtēt iespējas, kā tehniski izmantojamu ūdeni būtu iespējams lietot vairākkārtēji.

Lai nodrošinātu notekūdeņu savākšanu, to attīrīšanu un reciklēšanu, jācenšas izmantot jau esošās pašvaldību ūdens attīrīšanas iekārtas, bet, ja tas nav iespējams, jānodrošina patstāvīgu attīrīšanas iekārtu būvniecība un ekspluatācija, līdztekus rūpējoties par to pienācīgu tehnisko apkopi un regulāru

modernizāciju. NBS JSF struktūrvienībām ir jānodrošina tehnisko notekūdeņu un kanalizācijas ūdeņu (bilzūdens) savākšana no kuģiem un to pārstrāde krastā izvietotās attīrīšanas iekārtās.

1.4. uzdevums - izmantot videi draudzīgas būvniecības principus

Militāro objektu būvniecības procesā svarīgi izmantot modernas un videi draudzīgas tehnoloģijas un materiālus, kā arī īpašu uzmanību pievērst enerģijas un siltuma taupības nodrošinājumam jauncelāmās un renovējamās vai rekonstruējamās būvēs, piemēram, izmantojot ekoloģiskas apkures sistēmas (siltumsūkņus u.c.). Atbilstoši finanšu un tehnoloģiskajām iespējām jāveicina vides kvalitātes paaugstināšana, izvēloties modernākās un videi nekaitīgākās konstrukcijas, pēc iespējas „tīrākas” tehnoloģijas un videi draudzīgas materiālus.

1.5. uzdevums - samazināts gaisa piesārņojums

Galvenie gaisa piesārņojuma avoti ir nepietiekama siltumizolācija un tās bojājumi, nekvalitatīva kurināmā un degvielas izmantošana, tehnikas un autotransporta līdzekļu izplūdes gāzes, gaisa un jūras transportlīdzekļu nepareiza ekspluatācija u.c. Lai uzlabotu situāciju, ir jāveic videi draudzīgu autonomo apkures sistēmu un enerģijas avotu uzstādīšana un modernizācija, videi draudzīgas degvielas un kurināmā izvēle u.tml.

2. mērķis - vides kvalitātes uzlabošana, videi kaitīgu izejvielu un resursu izmantošanas ierobežošana, atkritumu dalīta savākšana un atkārtota izmantošana

2.1. uzdevums – ieviest mūsdienu prasībām atbilstošu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu

Bīstamo atkritumu un sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pasākumiem militārajos objektos jābūt vēršiem uz atkritumu savākšanu laikus un to pareizu uzglabāšanu īpaši pielāgotās vietās. Atkritumu apsaimniekošanā stingri jāievēro vides aizsardzības jomu regulējošie normatīvie akti, kā arī jā rūpējas par regulāru un plānveidīgu tehnoloģisko modernizāciju, tādējādi iespēju robežās nodrošinot atkritumu daudzuma samazināšanu. Lai iekļautos valsts atkritumu apsaimniekošanas sistēmā, bīstamo atkritumu pagaidu uzglabāšanai jārada piemēroti apstākļi reģionu centros, līdzīgi kā NBS Nodrošinājuma pavēlniecības 3.reģionālā nodrošinājuma centra (NP 3.RNC) teritorijā esošajā pagaidu atkritumu uzglabāšanas laukumā (ekostacijā). Objektos ir jāievieš dalītā atkritumu savākšana atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likumam. Jāuzsāk azbestu saturošo materiālu nomaiņa.

AM Atkritumu apsaimniekošanas stratēģija 2010.-2014.gadam nosaka mērķus, uzdevumus un rīcību atkritumu apsaimniekošanā AM valdījumā esošajos objektos.

2.2. uzdevums – iekļaut vides aizsardzības prasības iepirkumu dokumentos

Veicot iepirkumus un sagatavojot tehniskās specifikācijas atbilstoši Publisko iepirkumu likumam, pēc iespējas tajās jāiekļauj vides aizsardzības prasības atbilstoši „zaļā iepirkuma” pamatprincipiem, kā arī vienmēr jāizvērtē videi draudzīgu tehnoloģiju izmantošana.

3. mērķis - novērsts un likvidēts piesārņojums, sakopti un rekultivēti objekti

3.1. uzdevums – veikt potenciāli piesārņoto vietu monitoringu

Valsts aizsardzības militārajos objektos tiek nodrošināts potenciāli piesārņoto vietu monitorings, kas palīdz laikus identificēt augsnes un gruntsūdeņu piesārņojuma līmeni un izplatību, kā arī plānot un veikt piesārņojuma likvidēšanas darbus. VAMOC jāturpina papildināt datu bāzi par potenciāli piesārņotajām un piesārņotajām vietām un to monitoringu.

3.2. uzdevums – novērst augsnes un gruntsūdens piesārņojumu

Garāžas, tehnikas novietnes, remontdarbnīcas un degvielas rezervuāri var pakāpeniski radīt gruntsūdens un augsnes piesārņojumu tuvākajā apkārtnē, ja netiek ievērotas ekoloģiskās drošības prasības. Ja šādas noplūdes tiek konstatētas, bruņoto spēku vienībām ir jābūt gatavām atbilstoši reaģēt. Liela nozīme gruntsūdeņu aizsardzībā ir arī naftas produktu un citu šķidro atkritumu pareizai savākšanai, uzglabāšanai, transportēšanai un pārstrādei. Lai novērstu avāriju risku un mazinātu degvielas un šķidrā kurināmā nelietderīgas un videi kaitīgas noplūdes, īpaša uzmanība jāpievērš degvielas un šķidrā kurināmā uzglabāšanas apstākļiem, rūpējoties par tvertņu hermētiskumu un to izolācijas drošību, šķidro materiālu transportēšanas, uzglabāšanas un izsniegšanas vadības sistēmām. Apsaimniekojot objektus un nodrošinot bruņoto spēku darbību, plānveidīgi jālikvidē padomju armijas atstātais piesārņojums bruņoto spēku dislokācijas un darbības vietās.

3.3. uzdevums - novērst jebkādu iespējamo piesārņojumu NBS dislokācijas un darbības vietās

Rīcība noplūdes gadījumos ir iestrādāta AM vides aizsardzības reglamentos, kā arī aprakstīta LR Nacionālo bruņoto spēku vides pārvaldības sistēmas rokasgrāmatā un grāmatā „Vides aizsardzība bruņotajiem spēkiem”. Jānodrošina, ka personāls zina, kā jārikojas naftas produktu vai ķīmisku vielu noplūdes gadījumos, un ir apgādāts ar nepieciešamiem absorbentiem, lai, ja nepieciešams, novērstu un likvidētu piesārņojumu. Īpaša uzmanība jāpievērš poligonu piesārņojumam ar sprādzienbīstamām vielām, veicot regulāru gruntsūdens monitoringu un pēc nepieciešamības atbalstot grunts atveseļošanas veicināšanas pasākumus.

3.4. uzdevums - veikt piesārņojuma kontroli jūrā un piesārņoto ūdeņu apsaimniekošanu

Ar MK 2010.gada 21.maija rīkojumu Nr. 283 „Par Nacionālo gatavības plānu naftas, bīstamo vai kaitīgo vielu piesārņojuma gadījumiem jūrā” ir apstiprināts Nacionālais gatavības plāns naftas, bīstamo vai kaitīgo vielu piesārņojuma gadījumiem jūrā. Par plāna izpildi atbildīgā institūcija ir NBS JSF. JSF Krasta apsardzes dienests (JSF KAD) atbilstoši savai kompetencei kontrolē, kā tiek ievēroti normatīvie akti un starptautiskās tiesību normas, kas nosaka Latvijas ūdeņu izmantošanas kārtību, kā arī nodrošina un koordinē piesārņojuma likvidācijas darbus jūrā.

Tā kā Latvija ir pievienojusies Starptautiskās Jūrniecības organizācijas 1973.gada 2.novembra Konvencijai par piesārņošanas novēršanu no kuģiem, tad arī NBS JSF kuģiem jāievēro šajos dokumentos noteiktās prasības, jānodrošina, ka tiek noslēgti līgumi par kuģu radīto atkritumu un naftas produktu savākšanu un utilizāciju.

3.5. uzdevums - samazināt NBS radīto troksni

Militāro mācību laikā radītais troksnis šautuvju un poligonu tuvumā var radīt problēmas gan karavīriem, gan tuvākās apkārtnes iedzīvotājiem. Tās var risināt, ieviešot un plaši izmantojot trokšņa dabiskos slāpētājus (kokus, krūmājus un speciālas sienas) vai veicot citus trokšņa mazināšanas pasākumus (samazinot šaušanas nodarbību skaitu naktīs un brīvdienās u.tml.), kā arī Ādažu militārajā poligonā izmantojot Norvēģijas bruņoto spēku dāvināto datorprogrammu radītā trokšņa līmeņa prognozēšanai un kontrolēšanai. Attīstoties NBS Aviācijas bāzei Lielvārdē, jāpievērš uzmanība trokšņu līmeņa samazināšanas pasākumiem tās tuvumā.

Militārās mācības jāorganizē poligonu teritorijā, bet, ja tas nav iespējams, jāsamazina trokšņa līmenis nodarbību laikā. Nodarbības laikus jāaskaņo ar vietējām pašvaldībām un laikus jābrīdina mācību rajona tuvumā dzīvojošie iedzīvotāji.

3.6. uzdevums - aizsargāt ainavas, saglabāt kultūrvēsturisko mantojumu

Valsts aizsardzības militārajos objektos ir jānodrošina ne tikai to atbilstība funkcionālajām prasībām un vajadzībām, bet arī iespēju robežās - ainaviski optimāls plānojums, apstādījumi u.tml. Pakāpeniski jānodrošina teritorijās esošo kultūras, arheoloģijas, vēstures un citu nozīmīgu objektu atbilstība prasībām, kā arī jāizvērtē iespēja piesaistīt papildus ārvalstu finanšu līdzekļus.

4. mērķis - nodrošināt labvēlīgus apstākļus retām un aizsargājamām augu un dzīvnieku sugām un biotopiem, ievērot dabas aizsardzības prasības

NBS izmantotajos militārajos poligonos sastopamas retas un īpaši aizsargājamās dzīvnieku un augu sugas, reti un aizsargājami biotopi. 2004.gadā tika izveidots aizsargājams ainavu apvidus „Ādaži”, kas aizņem lielāko daļu no Ādažu militārā poligona teritorijas. Ādažu militārajā poligonā ilgstošu militāro darbību rezultātā ir izveidojušies Latvijas apstākļos reti sastopami biotopi – ievērojamas klaju virsāju platības un smiltāji. Šeit esošie virsāji ir gandrīz 90% no visiem Latvijā sastopamiem virsājiem. Poligonā ir atrodamas 122 aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas. Poligonā jāturpina veikt dabas aizsardzības pasākumus atbilstoši 2008.gadā apstiprinātajam dabas aizsardzības plānam aizsargājamo ainavu apvidum „Ādaži”, kas izstrādāts periodam līdz 2018.gadam. Militāro mācību laikā dabas vērtības tiek ietekmētas, tādēļ jāpievērš īpaša uzmanība, izvēloties mācību vietas, mācības organizējot, jāpiemēro princips, lai tiktu nodarīts pēc iespējas mazāks kaitējums dabai. Dabas vērtību aizsardzība ir jānodrošina arī citos valsts aizsardzības militārajos objektos (piemēram, Šķēdes mācību bāzē), tāpat dabas aizsardzības jautājumiem ir jāpievērš uzmanība militāro mācību laikā (jāievēro AM reglamenti vides aizsardzības jomā).

5. mērķis - paaugstināta aizsardzības sfērā nodarbināto personu vides apziņa, pietiekams vides aizsardzības speciālistu skaits

Atbilstoši NATO STANAG 7141 vides aizsardzības apmācība ir nacionālā atbildība un tai jābūt iekļautai pastāvīgajās apmācību programmās. Komandierim jānodrošina, lai bruņoto spēku personāls būtu apmācīts un ziņošs par vides aizsardzības jautājumiem.

Nepieciešams pilnveidot NBS militāro vides speciālistu izglītības sistēmu, nodrošinot ar vides aizsardzību saistītus mācību priekšmetus visu līmeņu Latvijas militārpersonu apmācību plānos, lai NBS būtu pietiekams skaits labi sagatavotu vides virsnieku un karavīru būtu informēti par aktuāliem vides aizsardzības jautājumiem.

Vides apmācībā jāpievērš uzmanība gan vides aizsardzības jautājumiem, gan resursu aizsardzībai un taupīšanai, gan vides politikas jautājumiem un specifiskām vides aizsardzības prasībām, atbildības sadalījumam un uzraudzībai. Svarīgi, lai apmācības procesā tiktu pievērsta uzmanība arī NATO dokumentiem un vides aizsardzībai misijās. Tas būtu īstenojams:

- pilnveidojot jau esošo vides izglītības sistēmu;
- padziļinot un saturiski bagātinot esošos kursus;
- organizējot tālmācības kursus;
- iesaistoties starptautiskajās aktivitātēs.

NBS regulārajās vienībās ir jābūt vides virsniekiem ar nepieciešamajām zināšanām vides aizsardzības jomā, kuri varētu nodrošināt vides aizsardzības prasību ieviešanu.

6. mērķis - par vides aizsardzības pasākumiem informēta sabiedrība un militāro struktūru iesaistīšana civilo vides aizsardzības pasākumos

6.1. uzdevums - informēt sabiedrību

Jāveic regulāra, skaidra un saprotama aizsardzības sektora pozīcijas popularizēšana jautājumos par vides aizsardzību militārajā sfērā un konkrētiem avāriju vai piesārņojuma faktiem. Jāinformē par vides un dabas aizsardzības pasākumiem, kas tiek veikti valsts aizsardzības objektos.

6.2. uzdevums - atbalstīt civilo iestāžu organizētos vides aizsardzības pasākumos

Militārajam personālam iespēju robežās jāsadarbjas un jāsniedz atbalsts, piedaloties civilo iestāžu, pašvaldību u.c. institūciju organizētos vides aizsardzības pasākumos.

RĪCĪBAS PROGRAMMA

I. Tiesiskā regulējuma pilnveidošana

Lai veicinātu tiesību normu pilnveidošanu vides aizsardzības jautājumu risināšanai valsts aizsardzības jomā, AM un tās padotības iestādēm jāsniedz priekšlikumi par Latvijas Republikas normatīvo aktu projektiem, t.sk. tiem, kas regulē vides aizsardzības jautājumus, un jāturpina darbs pie vides aizsardzības reglamentu pilnveidošanas un aktualizēšanas.

II. Vides pārvaldības sistēma

Daudzi vides pārvaldības sistēmas elementi un pamatprincipi aizsardzības sistēmā jau sekmīgi darbojas. Vides pārvaldības sistēmas ieviešanas mērķis - lai visos bruņoto spēku līmeņos notiktu vides aizsardzības darba virzība, uzraudzība un paškontrolē. Vides pārvaldības sistēma tiek ieviesta atbilstoši starptautiskajam standartam ISO 14 001, neveicot sistēmas sertifikāciju.

III. Militāro vides aizsardzības struktūru attīstīšana

Visās regulārajās vienībās jābūt vides virsniekam vai atbildīgajam par vides aizsardzības jautājumiem, kura pienākumi noteikti saskaņā ar Vides pārvaldības sistēmas rokasgrāmatu.

IV. Sadarbība ar valsts un pašvaldību vides aizsardzības iestādēm un vietējām pašvaldībām

Jānodrošina cieša un konstruktīva Latvijas militāro struktūru sadarbība ar visu līmeņu valsts un pašvaldību vides aizsardzības iestādēm un amatpersonām.

Jācenšas iesaistīt dažādu līmeņu vides aizsardzības iestādes praktiskā projektu realizācijā par vides sakopšanas jautājumiem militārajos objektos, gan organizējot regulāru sadarbību, gan veidojot kopīgus projektus.

V. Militārpersonu vides izglītība un speciālistu apmācība

Mācību vadības pavēlniecībai jānodrošina vides aizsardzības kursu iekļaušana ikgadējā mācību procesā. Jāveic:

1. vides aizsardzības mācību programmu pilnveidošana un jaunu mācību metožu, kā arī kursu izstrāde, īstenojot šādus pasākumus:

- piemērojot labāko pasaules pieredzi Latvijas apstākļiem un mācību programmu, metožu un kursu izstrādē iesaistot NBS instruktorus un Nacionālās aizsardzības akadēmijas pasniedzējus,
- sagatavojot nepieciešamos mācību līdzekļus,
- apmācot pasniedzējus un instruktorus (izmantojot arī citu NATO valstu pieredzi un piedāvātos kursus);

2. ar vidi saistīto mācību priekšmetu ieviešana militārās tālmācības plānos, kā arī jāizvērtē šādu tālmācību programmu nepieciešamība un lietderība;

3. vides aizsardzības mācību plānu regulāra atjaunošana un modernizācija, kuru var panākt, nodrošinot militārā personāla un pasniedzēju regulāru piedalīšanos starptautiskos mācību pasākumos un kursus par vides aizsardzību valsts aizsardzības jomā.

VI. Vides aizsardzība militāro mācību laikā

Militāro mācību laikā ir nepieciešams pievērst īpašu uzmanību vides aizsardzības jautājumiem, tādēļ būtiski pirms mācībām plānošanas laikā izvērtēt potenciālo mācību ietekmi uz vidi. Sākumā novērtējot potenciālos vides riskus, lai varētu izvēlēties labākos risinājumus, kā novērst vai samazināt iespējamo ietekmi uz vidi, kā arī īstenojot militārās darbības, iespējams ievērot vides aizsardzības prasības.

Militāro mācību laikā to komandieris ir atbildīgs par vides aizsardzības prasību ievērošanu. Militāro mācību plānošanā ir jāizmanto NATO standartizācijas līgumā STANAG 714 aprakstītās vides vadlīnijas:

- 1) nosakot militāro darbību potenciālos aspektus, kuri varētu ietekmēt vidi, to alternatīvas un negadījumu novēršanas pasākumus (piemēram, darbībām ar eļļām u.c.);
- 2) nosakot vidi, kuru ietekmēs militārās darbības (piemēram, dabas resursi u.c.);
- 3) nosakot militāro darbību radīto potenciālo ietekmi uz vidi (piemēram, ūdens piesārņošana u.c.);
- 4) veicot mācību vietas vides stāvokļa novērtēšanu gan pirms, gan pēc mācībām;
- 5) nosakot pasākumus, kas jāveic, lai samazinātu ietekmi uz vidi, piemēram, izvēloties piemērotākās mācību norises vietas;
- 6) izstrādājot piesārņojuma novēršanas un resursu taupīšanas pasākumus, kā arī paredzot pasākumus potenciālā piesārņojuma savākšanai un likvidēšanai;
- 7) apzinot saistošās starptautisko un nacionālo normatīvo aktu prasības;
- 8) apzinot operacionālās darbības ierobežojumus atbilstoši normatīvajiem aktiem.

Saskaņā ar NATO standartizācijas līguma STANAG 7141 prasībām mācību plānošanas dokumentos vides plānošanu un vides risku analīzi iekļauj kā pielikumu. Pēc mācībām veic novērtēšanu, lai nākotnē varētu izmantot mācību laikā iegūto pieredzi. Vienībām ir jāsadarbojas ar vietējām institūcijām. Vides aizsardzības prasību ievērošana ļauj uzlabot attiecības ar vietējo pašvaldību un sabiedrību.

NBS Apvienotajam štābam ir jāizstrādā vides pielikuma standarts, lai visās mācībās tiktu sagatavoti vienota veida pielikumi un tiktu ievērotas vienādas prasības.

VII. Militāro objektu vides pārvaldības plānu izstrāde

Lai izstrādātu NBS rīcībā esošo militāro objektu vides pārvaldības plānus, ir jāievēro nosacījumi, kas saistīti ar NBS attīstības plāniem.

Pamatojoties uz datiem par militārajiem objektiem, kuros jau ir veikta izpēte un izstrādātas rekomendācijas, un papildinot tos ar vides pārvaldības sistēmai nepieciešamo vides informāciju, ir jāsagatavo vides pārvaldības plāni. Šādiem plāniem ir jābūt izstrādātiem lielākajām militārajām bāzēm. Plānu saturs attiecīgi var atšķirties, taču visos plānos ir jābūt vides pārvaldības sistēmai nepieciešamajiem datiem, piemēram, par būtiskiem vides aspektiem.

Īpaša uzmanība jāpievērš objektiem, kuros tiek organizētas militārās mācības. VAMOIC ir jāizstrādā vides pārvaldības plāna standarts militāram objektam, par pamatu izmantojot Vides pārvaldes plānu Ādažu militārajai bāzei, norādot, kāda vides pārvaldības vadības sistēmas informācija ir jāpievieno, kā arī jānodrošina to objektu dati, kuriem nepieciešama papildus izpēte. NBS katram objektam ir jāsagatavo vides pārvaldības sistēmas ietvaros nepieciešamā informācija. AM Vides pārvaldības sistēmas vadības grupai ir jānodrošina izpildes uzraudzība.

VIII. Sabiedrības iesaistīšana

Lai nodrošinātu plašu sabiedrības atbalstu NBS darbībai vides aizsardzībā un veicinātu sabiedrības iesaistīšanu un līdzdalību vides jautājumu risināšanā militārajā jomā, ir nepieciešams laikus un regulāri informēt sabiedrību par NBS veiktajiem vides aizsardzības pasākumiem vides piesārņojuma novēršanas un piesārņoto teritoriju attīrīšanas jautājumu risināšanā. Sabiedrība jāinformē par:

- sprādzienbīstamo priekšmetu iznīcināšanas gaitu;
- bruņoto spēku veiktajiem pasākumiem vides piesārņojuma samazināšanā NBS daļu dislokāciju vietās un taktisko mācību laikā;
- līdzdalību tehnogēno avāriju seku likvidācijā un dabas piesārņojuma samazināšanā ārpus NBS daļu dislokāciju vietām un taktisko mācību poligoniem;
- nelaimes gadījumiem un avārijām, kuru dēļ ir nodarīts kaitējums dabai NBS vienību dislokāciju vietās un taktisko mācību laikā, un par veiktajiem vai plānotajiem avārijas seku likvidācijas pasākumiem.

Minētie informatīvie pasākumi jāveic pastāvīgi, un par tiem atbild AM Militāri publisko attiecību departaments vai vienību komandieri. Nepieciešams organizēt arī atvērto durvju dienu pasākumus, lai sabiedrībai būtu iespēja uzzināt par NBS paveikto vides aizsardzības jomā, kā arī par NBS pieredzi, militārās darbības objektos sekmīgi ievērojot vides un dabas aizsardzības prasības, saglabājot un nodrošinot nepieciešamos apstākļus retām un aizsargājamām sugām un biotopiem.

IX. Sadarbība ar NATO

NATO „Zinātne – mieram un drošībai” komiteja (NATO Science for Peace and Security Committee) strādā pie atsevišķiem apkārtējās vides aizsardzības pilotprojektiem militārajās bāzēs un poligonos, kā arī pārzina vides pārvaldības sistēmas specifiku. AM, NBS un VAMOIC pārstāvjiem regulāri jāpiedalās komitejas organizētajos pasākumos, kā arī dažādās ar vides aizsardzību saistītās NATO darba grupās.

Latvijai kā NATO dalībvalstij aktīvi jāstrādā, arī lai atbalstītu valstis ar līdzīgu pagātnes pieredzi, t.i., bijušās PSRS valstis (piemēram, Ukrainu un Gruziju), kuras izteikušas vēlmi iestāties Aliansē.

X. Sadarbība ar Eiropas Savienību

Vides aizsardzība ir viena no ES prioritātēm. Aizsardzības sektora vides speciālistiem ir nepieciešams izmantot iespējas, kuras sniedz ES finanšu programmas, lai iegūtu papildu finanšu resursus vides aizsardzības pasākumu īstenošanai bruņoto spēku teritorijās. 2006-2009.gadā Ādažu aizsargājamo ainavu apvidū (80% no Ādažu militārā poligona) Aizsardzības īpašumu valsts aģentūra sadarbībā ar NBS un citiem partneriem īstenoja Eiropas Komisijas LIFE programmas ietvaros līdzfinansētu projektu, lai nodrošinātu retām un aizsargājamām sugām un biotopiem labvēlīgus apstākļus, kas ir nepieciešami arī lauka mācību sekmīgai norisei. Projekta ietvaros par dabas aizsardzības jautājumiem un ES aizsargājamām teritorijām NATURA 2000 tika izglītoti karavīri un notika sabiedrības informēšanas pasākumi. No 2005. līdz 2009.gadam Jūras spēki piedalījās kā partneris Eiropas Komisijas LIFE programmas ietvaros īstenojot projektā „Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas Baltijas jūras austrumu daļā”. 2010.gadā tika īstenots ugunsdrošības joslu ierīkošanas projekts Ādažu poligonā par Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai finansējumu Lauku attīstības programmas ietvaros. VAMOIC sadarbībā ar AM un NBS nepieciešams meklēt vēl papildu iespējas, kā piesaistīt ES finansējumu vides jautājumu sakārtošanā.

NBS JSF, izmantojot Jūras meklēšanas un glābšanas koordinācijas centra tehniskās un intelektuālās spējas, jāturpina sadarbība ar ES Monitoringa un informācijas centru, izmantojot ārkārtas situāciju sakaru un informācijas sistēmu (CESIS).

Saskaņā ar Baltijas jūras vides aizsardzības konvenciju (HELCOM) un citiem starptautiskiem

sadarbības līgumiem JSF jāturpina dalība Ātrās reaģēšanas darba grupā (HELCOM Response) un ikgadējās starptautiskajās naftas avāriju seku jūrā likvidēšanas mācībās BALEX DELTA.

RĪCĪBAS PLĀNS

Lai sekmīgi īstenotu stratēģijā izvirzītos mērķus un uzdevumus, tiek piedāvāts AM vides aizsardzības stratēģijas rīcības plāns (skat.1.tabulu). Šajā rīcības plānā ir minēti konkrēti pasākumi, kā arī laiks un par pasākuma realizāciju atbildīgā struktūra. Pasākumu realizācijai ir ielānoti finanšu līdzekļi.

1.tabula. AM vides aizsardzības stratēģijas rīcības plāns

Rīcība / pasākums	Izpildes termiņš	Atbildīgais
Tiesiskā regulējuma pilnveidošana		
Grozījumi reglamentā AMR 200-1 „Sadarbība ar valsts un pašvaldību vides aizsardzības un citām iestādēm, organizējot nodarbības un mācības”	2012.gads	AM, VAMOIC, NBS Apvienotais štābs
Grozījumi reglamentā AMR 200-2 „Bīstamo vielu glabāšana”	2011.gads	AM, VAMOIC, NBS Apvienotais štābs
Grozījumi reglamentā AMR 200–3 „Vides aizsardzības pasākumu organizācija taktisko mācību laikā”	2012.gads	AM, VAMOIC, NBS Apvienotais štābs
Grozījumi reglamentā AMR 200–4 „Reto un apdraudēto augu un dzīvnieku sugu un citu dabas vērtību aizsardzība Ādažu poligonā”	2011.gads	AM, VAMOIC, NBS Apvienotais štābs
Militāro mācību vides pielikuma standarta izstrāde	2011.gads	NBS Apvienotais štābs
Aizsargājamo ainavu apvidus „Ādaži” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	2012.gads	AM, VAMOIC, NBS
Vides pārvaldības sistēma		
Ieviesta un izvērtēta vides pārvaldības sistēma	2015.gads	AM, VAMOIC, NBS Apvienotais štābs
Ūdens resursu patēriņa samazināšanas programmas izstrāde	2011.gads	AM, VAMOIC
Enerģijas patēriņa programmas izstrāde	2011.gads	AM, VAMOIC
Azbesta samazināšanas programmas izstrāde	2012.gads	AM, VAMOIC
NBS vides pārvaldības sistēmas rokasgrāmatas aktualizēšana	2011., 2014.gads	AM, VAMOIC
Militāro vides aizsardzības struktūru attīstīšana		

Vides aizsardzības speciālistu štata vietu nokomplektēšana regulārās vienībās	2013.gads	AM, NBS
Sadarbība ar valsts un pašvaldību vides aizsardzības institūcijām, vietējām pašvaldībām (piemēram, organizējot talkas)	Regulāri	AM, NBS, VAMOIC
Militārpersonu vides izglītība un speciālistu apmācība		
Vides izglītības sistēmas pilnveidošana, vides aizsardzības mācību plāna atjaunošana	2011.-2015.gads	NBS
NAA tālmācības programmas izvērtēšana un jaunas programmas izstrāde, ja nepieciešams	2013.gads	NBS
Vides aizsardzība militāro mācību laikā		
Militāro mācību vides pielikuma standarta izstrāde	2011.gads	NBS
Militāro objektu vides pārvaldības plānu izstrāde		
Militāro objektu vides pārvaldības plāna parauga izstrāde	2011.gads	VAMOIC
Militāro objektu vides pārvaldības plānu izstrāde un ieviešana	2011.-2015.gads	AM, NBS, VAMOIC
Piesārņojuma likvidācija un kontrole		
Piesārņoto teritoriju monitorings un sanācija	Regulāri	VAMOIC
Datu bāzes par veikto monitoringu potenciāli piesārņotajos objektos uzturēšana	Regulāri	VAMOIC
Sabiedrības informēšana par veiktajām vides aizsardzības aktivitātēm (piemēram, atvērto durvju dienas u.c.)	Regulāri	AM, NBS, VAMOIC
Regulāri kontrole pār vides aizsardzības stratēģijas rīcības plāna izpildi (atskaite AM vides pārvaldības sistēmas vadības grupai)	Ikgadēji	AM, NBS, VAMOIC

I. Neatliekamie pasākumi:

- tiesiskā regulējuma pilnveidošana,
- vides pārvaldības sistēmas pilnveidošana, finanšu resursu izvērtēšana un sadale atbilstoši prioritātēm,
- vides izglītības sistēmas sakārtošana, arī labākās ārvalstu pieredzes pārņemšana,
- piesārņojuma kontrole un monitorings gan uz sauszemes, gan jūrā.

II. Finanšu līdzekļi

Lai varētu sekmīgi ieviest stratēģiju, tiek paredzēti finanšu līdzekļi VAMOIC, NBS, tostarp JSF, budžetā. Finanšu līdzekļi ir paredzēti piesārņoto teritoriju izpētei, sanācijai, monitoringa veikšanai, atkritumu apsaimniekošanas sistēmas sakārtošanai, vides pārvaldības sistēmas ieviešanai, militārpersonu izglītošanai un vides aizsardzības pasākumu organizēšanai jūrā. Finanšu līdzekļi paredzēti

saskaņā ar AM vidēja termiņa stratēģiju AM vides aizsardzības stratēģijas īstenošanas gaitā tiks precizēta plānoto un prioritāro uzdevumu izpildes sasaiste ar finanšu resursiem nākamajam periodam, taču plānoto finanšu līdzekļu prognoze ir parādīta 2.tabulā.

2.tabula. Plānotais finansējums latos vides aizsardzības pasākumu realizācijai

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
VAMOIC	358 775	76 317	81 000	92 909	85 200
<i>Piesārņojuma izpēte, likvidācija un monitorings</i>	77 495	16 485	17 496	20 068	18 403
<i>Dabas vērtību izpēte un aizsardzība</i>	100 457	21 370	22 680	26 014	23 856
<i>Vides pārvaldības sistēmas ieviešana, vides aizsardzības prasību nodrošināšana objektos, atkritumu apsaimniekošanas sistēmas sakārtošana</i>	180 823	38 462	40 824	46 827	42 941
Kopā	358 775	76 317	81 000	92 909	85 200